

Стрельников Віктор Юрійович,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри філософії і економіки
освіти Полтавської академії неперервної
освіти ім. М. В. Остроградського,
м. Полтава

ОСНОВНІ СКЛАДНИКИ РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ У СВІТЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ХАРТІЇ ВІЛЬНОЇ ЛЮДИНИ

Проблема дослідження основних складників розвитку вчителя, особливо у світлі Української Хартії вільної людини (УХВЛ), є актуальною, адже він має вирішувати завдання Нової української школи з виховання майбутнього покоління. Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського системно удосконалює основні складники розвитку вчителя, відображені у світлі УХВЛ, створює умови для формування педагогів, здатних не лише передавати знання, а й виховувати вільних, відповідальних і самосвідомих громадян. Принципи УХВЛ сприяють гармонійному розвитку як самого вчителя, так і учнів, із якими він працює.

Аналіз педагогічної, філософської, психологічної та іншої літератури, проведений у наших дослідженнях [6–7; 9–15 та ін.], працях М. Антонця [1], Т. Безручко [2], Д. Вауліної [3], Л. Лебедик [2–8], І. Трубавіної [16] вказує на потребу враховувати такі основні складники розвитку вчителя у світлі УХВЛ:

а) свободу як основу професійного розвитку: вчитель має бути вільною особистістю, яка здатна приймати самостійні рішення, нести відповідальність за свою педагогічну діяльність та професійний розвиток; свобода включає можливість самовираження в навчальному процесі та інноваційний підхід до викладання, що допомагає учням формувати критичне мислення;

б) відповідальність за професійну самореалізацію: педагог несе відповідальність за свій розвиток, постійно вдосконалюючи знання і навички, щоб відповідати викликам часу; це передбачає його участь у професійних спільнотах, курсах підвищення кваліфікації, самоосвіті; відповідальність також

стосується створення позитивного середовища для учнів, в якому вони можуть почуватися вільно і відповідально;

в) гідність і етичні цінності: розвиток педагога потребує глибокого усвідомлення власної гідності та дотримання моральних принципів у роботі, серед яких повага до учнів і колег є базовим елементом професійної етики; гідність сприяє формуванню довіри між учителем та учнями, що є основою для успішного освітнього процесу;

г) толерантність і прийняття різноманітності: в умовах сучасної освіти вчитель має вміти працювати з учнями різного соціального та культурного походження, приймати їхню унікальність і підтримувати розвиток індивідуальних талантів; розвиток толерантності забезпечує педагогічну ефективність і виховання учнів у дусі рівності та поваги;

д) критичне мислення і самоусвідомлення: для ефективної педагогічної діяльності вчитель має розвивати критичне мислення і здатність до рефлексії щодо власної роботи, що допомагає не лише покращувати навчальні підходи, а й уникати професійного вигорання; самоусвідомлення дозволяє вчителю усвідомлювати власні сильні сторони та виклики, ефективніше планувати свій професійний розвиток;

е) єдність і співпраця з колегами: УХВЛ підкреслює важливість єдності та командної роботи, що сприяє підвищенню якості освіти; вчитель має бути відкритим до обміну досвідом і співпраці з іншими педагогами, що розвиває спільне відчуття мети в освітній спільноті та сприяє професійному зростанню;

є) упровадження інновацій і творча реалізація: важливим елементом розвитку є творче мислення і здатність вчителя до інноваційного підходу в навчанні, використання сучасних методик і технологій сприяє підвищенню ефективності навчання та зацікавленості учнів; творчість і гнучкість у роботі дозволяють адаптувати освітній процес до змін у суспільстві.

Складники розвитку вчителя мають відповідати основним структурним компонентам його особистості, вказувати на відповідні засоби і прийоми досягнення вищих рівнів розвитку – самопізнання, спонукання себе,

програмування і проєктування індивідуальної освітньої траєкторії, самореалізація [11, с. 130]. Проєкт розвитку вчителя, який апробується у Полтавській академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського, має п'ять рівнів: це особистісний рівень, егоцентричний, групоцентричний, гуманістичний і духовний. Чим вищим є рівень розвитку вчителя, тим вищий ступінь його творчості й більший потенціал самореалізації. УХВЛ може допомогти вчителю досягти максимальних висот гуманістичного і духовного рівня, зробити його здатним не лише передавати знання, а й виховувати вільних, відповідальних і самосвідомих громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонєць М. Я. Сучасні проблеми діяльності вчителя у педагогічній спадщині Василя Сухомлинського : монографія. 6 вид. К. : Четверта хвиля, 2013. 224 с.
2. Безручко Т. Р., Лебедик Л. В. Роль соціального педагога у формуванні в учнівській молоді професійних ціннісних орієнтацій. *Ціннісні орієнтири сучасної освіти в умовах сьогодення крізь призму Української Хартії вільної людини* (м. Тернопіль, Україна, 27 жовт. 2023 р.). *Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти* / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, С. В. Костюк, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль : ТОКІППО, 2023. 276 с. С. 122–127. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/22469>
3. Вауліна Д. В., Лебедик Л. В. Формування толерантності в учнівській молоді в руслі Української Хартії вільної людини. *Ціннісні орієнтири сучасної освіти в умовах сьогодення крізь призму Української Хартії вільної людини* (м. Тернопіль, Україна, 27 жовт. 2023 р.). *Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти* / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, С. В. Костюк, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль : ТОКІППО, 2023. 276 с. С. 127–131. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/22470>
4. Лебедик Л. В. Підготовка педагогів для закладів позашкільної освіти на засадах партнерства у контексті Української Хартії вільної людини. *Формування національної ідентичності українця через цінності Української Хартії вільної людини* (м. Тернопіль, Україна, 20-21 жовтня 2022 року). *Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти* / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, С. В. Костюк, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль: ТОКІППО, 2022. 491 с. С. 270–274.
5. Лебедик Л. В. Підготовка соціальних працівників у системі неперервної освіти до впровадження соціально-педагогічних технологій. *Неперервна освіта як засіб професійного зростання педагога* (м. Тернопіль, Україна, 25 лют. 2022 р.). *Науковий, методичний, інформаційний збірник ТОКІППО* / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, А. Janowski, Ф. І. Полянський, Г. І. Герасимчук, Н. Б. Стрийвус. Тернопіль: ТОКІППО, 2022. 298 с. С. 154–158.
6. Лебедик Л. В., Стрельніков В. Ю. Концептуальні засади підготовки викладачів вищої школи до проєктування дидактичних систем в умовах магістратури. *Неперервна*

професійна підготовка фахівців в умовах формування спільного європейського освітнього простору : монографія / за редакцією С. П. Архипової, О. П. Лещинського. Черкаси : ЧНУ, 2020. 335 с. С. 43–64.

7. Лебедик Л. В., Стрельніков В. Ю., Стрельніков М. В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін: Навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Полтава : АСМІ, 2020. 303 с.

8. Лебедик Л. В. Технології навчання майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти на засадах Української Хартії вільної людини. *Ціннісні орієнтири сучасної освіти в умовах сьогодення крізь призму Української Хартії вільної людини* (м. Тернопіль, Україна, 27 жовт. 2023 р.). *Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти* / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, С. В. Костюк, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль : ТОКІППО, 2023. 276 с. С. 247–251. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/22468>

9. Стрельніков В. Ю. Можливості кооперативного навчання для формування й розвитку громадянської культури молоді. *Формування громадянської культури в Новій українській школі: традиційні та інноваційні практики* : збірник матеріалів конф. / За заг. ред. Г. Л. Єфремової, С. М. Луценко, Л. П. Івашини. РВВ СОППО, Суми, 2020. С. 174–179.

10. Стрельніков В. Ю. Партнерство суб'єктів освітнього процесу в технології ситуаційного навчання на засадах Української Хартії вільної людини. *Формування національної ідентичності українця через цінності Української Хартії вільної людини* (м. Тернопіль, Україна, 20-21 жовтня 2022 року). *Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти* / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, С. В. Костюк, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль: ТОКІППО, 2022. 491 с. С. 413–418.

11. Стрельніков В. Ю. Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання : монографія. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2002. Кн. 1. 295 с.

12. Стрельніков В. Ю. Техніки нейролінгвістичного програмування для створення кооперативних взаємин зі студентами. *Превентивна безпека людини в сучасних умовах* : матеріали Міжвузівського круглого столу, присвяченого Всесвітньому дню охорони праці (м. Полтава, 28 квіт. 2017 р.). Полтава : ПУЕТ, 2017. С. 26–28.

13. Стрельніков В. Ю. Філософія компетентнісного підходу у неперервній освіті вчителя. *Лише той Учитель, хто живе так, як навчає* : матеріали Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. з міжнар. участю, присвяченої Всесвітньому дню філософії (Полтава, 17 листоп. 2022 р.) / уклад. : Л. Литвинюк, М. Чиркова. Полтава : ПАНУ, 2023. 298 с. С. 229–234. URL: <http://pano.pl.ua/nml/elektronni-vydannia-poippo>

14. Стрельніков В. Ю. Філософія проектування випереджувальної післядипломної педагогічної освіти на засадах компетентнісного підходу. *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти* : зб. наук. статей у 3-х ч. / За заг. ред. О. В. Зосименко, Г. Л. Єфремова. Суми, 2020. Ч. 1. С. 160–167. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/16837>

15. Стрельніков В. Ю. Ціннісні орієнтири неперервної освіти, яка стимулює індивідуальну освітню траєкторію педагога в умовах війни. *Ціннісні орієнтири сучасної освіти в умовах сьогодення крізь призму Української Хартії вільної людини* (м. Тернопіль, Україна, 27 жовт. 2023 р.). *Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти* / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, С. В. Костюк, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль : ТОКІППО, 2023. 276 с. С. 148–151.

16. Трубавіна І. М. Шляхи формування культури миру і толерантності у дітей в закладах загальної середньої освіти в умовах військового конфлікту в Україні. *Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в XXI столітті* : міжнар. кол. монографія / Всесвіт. наук. ноосферно-онтолог. тов-во, Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Асоц. рос. вчених штату Масачусетс та ін. ; за заг. ред. В. П. Бабича, Л. С. Рибалко. Харків : ВННОТ, 2019. С. 352–355.

УДК 37.01

Стрийвус Наталія Богданівна,
методист, в.о. завідувача відділу
організаційно-методичної та
інформаційно-видавничої діяльності
Тернопільського обласного комунального
інституту післядипломної педагогічної
освіти, м. Тернопіль;

Герасимчук Галина Ігорівна,
методист відділу організаційно-
методичної та інформаційно-видавничої
діяльності Тернопільського обласного
комунального інституту післядипломної
педагогічної освіти, м. Тернопіль;

Чорна Мар'яна Іванівна,
методист відділу організаційно-
методичної та інформаційно-видавничої
діяльності Тернопільського обласного
комунального інституту післядипломної
педагогічної освіти, м. Тернопіль

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

*Країни зі стійкою ідентичністю – найуспішніші.
Якщо люди об'єднані довкола однієї системи цінностей
і культурних кодів, вони стають монолітним бетоном.*

*У таких країнах вища якість державного управління,
сильніша економіка, більший рівень довіри у суспільстві.*

*Мова – це матриця ідентичності, адже «на початку було слово,
і слово було Богом». Вона – не просто технічний інструмент
комунікації, а дуже специфічна модель функціонування психіки, яка формує
унікальну картину світу свого носія. Тому «разніца большая». У мові є все[3].*

Ярина Винницька

Формування національної ідентичності учнівської молоді в умовах російсько-української війни є надзвичайно важливим процесом, що визначає